

MOKOMOSIOS SOCIALINIO DARBO PRAKTIKOS BENDRUOMENĖJE VEIKSNIAI: PRAKTIKOS UŽDUOČIŲ VERTINIMAS

Justinas Sadauskas

Mykolo Romerio universitetas
Socialinės politikos fakultetas
Edukologijos institutas
Socialinio darbo katedra
Ateities g. 20, LT-08303, Vilnius, Lietuva
Telefonas (8 5) 271 4716
Elektroninis paštas justas_sad@mruni.eu

Prof. dr. Irena Leliūgienė

Lietuvos edukologijos universitetas
Socialinės komunikacijos institutas
Studentų g. 39, LT-08106, Vilnius, Lietuva
Telefonas (8 5) 275 2290
Elektroninis paštas ski@vpu.lt

*Pateikta 2012 m. rugsėjo 14 d.
Parengta spausdinti 2012 m. lapkričio 15 d.*

Santrauka

Straipsniu siekiama identifikuoti veiksnius, įgalinančius arba trukdančius studentams atlikti mokomąją socialinio darbo praktiką bendruomenėje. Pirmoje straipsnio dalyje pristatomos socialinio darbo praktikos bendruomenėje organizavimo ir realizavimo prielaidos Mykolo Romerio universiteto socialinio darbo studijų programoje. Antroje straipsnio dalyje pristatomos praktikos bendruomenėje metu studentų įgyvendintos į

veiklą bendruomenėje orientuotos užduotys (bendruomenės analizė, bendruomenės poreikių vertinimas, bendruomenei skirtas renginys) ir jų atlikimui įtakos turėję veiksniai. Trečioje straipsnio dalyje pristatomos užduotys, nukreiptos į mokymosi organizavimą (kompetencijų aplankas, kassavaitinės veiklos planai, kassavaitinės veiklos ataskaitos ir refleksijos). Tyrimui atlikti taikyta kokybinė turinio analizė. Tyrimas atskleidė, kad užduotys, susijusios su konkrečia veikla bendruomenėje, įprasmina veiklą, sudaro galimybę pažintį realų socialinio darbo objektą. Tuo tarpu užduotys, susijusios su veiklos bendruomenėje pristatymu vertinti, padeda studentams orientotis į rezultatą, ugdo kritinio ir refleksyvaus mąstymo gebėjimus, skatina analizuoti mokymosi procesą

Reikšminiai žodžiai: socialinis darbas bendruomenėje, mokojoji praktika, mokomosios praktikos užduotys, kompetencijos veikti bendruomenėje ugdymas.

Įvadas

Augančią bendruomenių ir bendruomeniškumo reikmę atskleidžia vis didesnis joms skiriamas dėmesys: tiek Europos Sąjungos, tiek Lietuvos politiniu lygmeniu akcentuojama bendruomenių plėtra ir socialinių paslaugų priartinimo prie vietos bendruomenių būtinybė. Nustatyta¹, kad Lietuvoje veikia per 1800 bendruomeninių organizacijų, atstovaujančių konkrečios gyvenamosios vietovės gyventojams. Tyrime konstatuota, kad bendruomeninių organizacijų teikiamos socialinės paslaugos labiau panašios į kaimynų tarpusavio pagalbą, o viena iš priežasčių, ribojančių socialinių paslaugų teikimą, – asmenų, turinčių reikiamas kompetencijas bei žinias, trūkumas. Tačiau, kaip pažymi užsienio mokslininkai (Lavan, 2008; Mendes, 2008), rengimas veiklai bendruomenėje dažnai lieka studijų programos užribyje.

Bendruomenės problemų šaknys dažniausiai glūdi visuomeninėje erdvėje ir negali būti simuliuojamos universiteto auditorijoje. Todėl rengiant socialinius darbuotojus veiklai bendruomenėje akcentuojamas tiesioginis patyriminis socialinių darbuotojų rengimo modelis, kuriame pagrindiniais akcentais tampa studentų gyvenimiška arba tiesioginė darbinė patirtis, šios patirties pagrindu gali būti vystomi gebėjimai ir žinios, reikalingos darbui bendruomenėje.

Analizuojant Lietuvos mokslininkų publikacijas apie socialinių darbuotojų rengimą praktikos metu identifikuota, jog dažniausiai nagrinėjami bendrieji mokymo proceso praktikoje organizavimo klausimai. Socialinio darbo studijas reglamentuojančiuose dokumentuose (Socialinio darbo studijų krypties reglamentas, 2008; Socialinių darbuotojų rengimo standartas, 2008), moksliniuose tyrimuose (Buzaitytė-Kašalynienė, 2003; Dirgėlienė, 2008; Petrauskienė, Raudėliūnaitė, 2008; Bogdanova, Večkienė, 2009; Eidukevičiūtė, Kiznytė, 2009) akcentuojama mokomosios praktikos reikšmė. Mokslinėje literatūroje nurodomi skirtingi praktikos organizavimo aspektai: visų į praktikos organizavimo ir įgyvendinimo procesą įsitraukusių institucijų ir asmenų vaidmenys ir funkcijos (Staniulevičienė, Večkienė 2009; Skiecevičius, Kanišauskaitė

¹ Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas (2011). <http://www.balsiai.eu/upl/files/Bendruomeniniu_organizaciju_tyrimas.pdf>.

2009; Budėjienė 2009; Jurkuvienė, Butrimavičienė 2009; Eidukevičiūtė, Kiznytė, 2009; Petrauskienė, Raudeliūnaitė 2010), universiteto, studento, atliekančio praktiką, santykiai su praktikos institucija, praktikos vadovu, klientais, savanoriais ir t. t. (Eskytė, 2009; Matikovienė, 2009). Paminėtinas Ivanauskienės, Cervin (2010) tyrimas, kuriame analizuojamas socialinio darbo praktinių gebėjimų lavinimo galimybės ir trikdžiai mokomojoje praktikoje. Užsienio mokslininkų publikacijose apie studentų rengimą veiklai bendruomenėje dažnai apsiribojama atvejo pristatymu (metodai, turinys) arba rekomendacijomis (Itzhaky, Bustin, 2002; Forde, Lynch, 2006; Lavan, 2008; Mendes, 2008), netiriant taikytų mokymo metodų efektyvumo. Pasigendama tyrimų, susijusių su konkrečiu praktikos organizavimu, praktikos užduočių veiksmingumo vertinimu. Pasak Hopkins, Fisher, Hartin (2007), tik nedaug tyrimų yra orientuoti į kompetencijos veikti bendruomenėje ugdymą mokomosios praktikos metu.

Metodologinės tyrimo prielaidos

Tyrime analizuoti 72 Mykolo Romerio universiteto IV kurso socialinio darbo nuolatinių studijų studentų, atlikusių socialinio darbo praktiką bendruomenėje, kompetencijų aplankai. Analizei pasirinktos kompetencijų aplankų dalys: įvadas į kompetencijų aplanką, refleksija apie įrodinėjamas kompetencijas bei įgytų kompetencijų įrodymai.

Anot L. Sajienės (2008), kompetencijų aplankas leidžia vertinti ne tik žinias ir gebėjimus, bet ir visą studijų procesą: kaip žinios ir gebėjimai įgyjami ir tobulinami; kokie buvo studijų tikslai; kaip buvo jų siekiama; ar tikslai pasiekti; o jei ne, kaip jų bus siekiama tolesnėje veikloje; jei tikslai pasiekti, tai kokie bus keliami nauji tikslai; ar jie būtini, nes dalyko studijos yra nenutrūkstamas procesas.

Rezultatų analizei taikomas turinio analizės metodas: 1) skaitomi respondentų tekstai ir išskiriami esminiai aspektai, kuriuos atspindi frazės, žodžiai, bei remiantis išskirtais žodžiais, skiriamos kategorijos; 2) atliktas prasminių elementų identifikavimas: kategorijų turinio skaidymas, išskiriant prasminius elementus; 3) prasminių elementų suskirstymas į subkategorijas; 4) turinio duomenų interpretavimas (Jonušaitė, Žydžiūnaitė, Merkys, 2005).

Tyrimo objektas – veiksniai, turintys įtakos mokomosios socialinio darbo praktikos bendruomenėje atlikimui.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti mokomosios socialinio darbo praktikos bendruomenėje užduočių vertinimą studentų požiūriu.

Tyrimo uždaviniai:

- Aptarti socialinio darbo praktikos bendruomenėje organizavimo prielaidas Mykolo Romerio universiteto socialinio darbo programoje.
- Atskleisti socialinio darbo praktiką bendruomenėje atlikusių studentų požiūrį į praktikos užduočių vertinimą.

Tyrimo etika. Aplankų autoriai buvo supažindinti su šio tyrimo tikslu ir aplinkybėmis. Vadovautasi anonimiškumo, savanoriškumo ir geranoriškumo principais. Tyrimui buvo gautas mokymosi institucijos sutikimas atlikti tyrimą.

Socialinio darbo praktikos bendruomenėje realizavimo prielaidos

Mykolo Romerio universiteto socialinio darbo pagrindinių studijų IV kurso studijų praktika yra orientuota į darbą bendruomenėje. Mokomosios praktikos apimtis – 7,5 ECTS. Socialinio darbo praktikos bendruomenėje tikslas – plėtoti ir gilinti studentų gebėjimą konkrečioje bendruomenėje planuoti ir įgyvendinti teigiamą pokytį ugdantis darbu bendruomenėje reikalingas kompetencijas. Siekiama užtikrinti vientisumą tarp visų MRU socialinio darbo nuolatinių studijų programos parametrų ir vadovaujantis nuostata, kad visų studijų programos parametrų jungiamoji grandis yra studijų rezultatai. Studijų dalyko turinys konstruotas suformuluojant siekiamus rezultatus, orientuotus į bendrųjų (socialinės, analitinės, tarpkultūrinės) ir funkcinių (analitinės, vadybinės, įgalinimo, fasilitavimo ir meditacinės) socialinio darbuotojo kompetencijų veikti bendruomenėje įgijimą (Sadauskas, Leliūgienė 2010) bei MRU socialinio darbo programos studijų rezultatus. Numatyta, jog studijų dalyką baigę studentai gebės: sistemiskai analizuoti konkrečią bendruomenę, identifikuoti aktualiausias jos problemas, projektuoti bei įgyvendinti optimaliausius problemos sprendimo būdus; parengti, įgyvendinti ir pristatyti socialinio vystymo projektą / renginį, integruojant socialinio darbo teorines žinias, principus ir vertybes; organizuoti ir vadovauti vykdomoms veikloms, projektams; įgis ir savarankiškai plėtos esmines socialiniam darbui bendruomenėje reikalingas kompetencijas.

Praktikos metu studentai turėjo atlikti dvi užduotis, tiesiogiai orientuotas į veiklą bendruomenėje. Visi praktiką atliekantys studentai turėjo parengti bendruomenės, kurioje atlieka praktiką, analizę. Antroji užduotis atliekama pasirinktinai, priklausomai nuo bendruomenės atstovų pageidavimo, – bendruomenės poreikių vertinimas arba organizuojamas bendruomeninis renginys. Pasirinkę ir atlikę kurias nors iš užduočių studentai pateikia išsamią atliktos veiklos refleksiją.

Antras užduočių blokas buvo orientuotas į užduotis, susijusias su mokymosi organizavimu. Kasdien arba bent kartą per savaitę kartu su praktikos vadovu bendruomenėje reflektuodavo praktikos patirtis. Studentai buvo įpareigoti vesti dvipusį dienoraštį ir rengti savaitinės veiklos ataskaitas, kurias kartu su dienoraščiu kiekvienos praktikos savaitės pabaigoje elektroniniu paštu siuntė dėstytojui. Skatinant efektyvesnę mokymosi procesą, praktikos atlikimo metu studentams organizuojami du seminarai universitete (dalyvavimas privalomas).

Galutiniam praktikos atsiskaitymui studentai rengė ir baigiamojo susitikimo universitete metu pristatė asmeninį kompetencijų aplanką, kuriame pateikiami tiesioginiai ir netiesioginiai įrodymai, kad studentas mokomosios praktikos metu įgijo socialinio darbuotojo veikti bendruomenėje būtinas kompetencijas.

Užduočių, orientuotų į veiklą bendruomenėje, vertinimas

Atlikdami **bendruomenės poreikių vertinimo užduotį**, studentai, remdamiesi pateiktais metodiniais nurodymais, teorine medžiaga ir turimomis sociologinių tyrimų metodologijos žiniomis, turėjo pateikti NN bendruomenės poreikių vertinimą bei bendruomenės poreikių įvertinimo ataskaitą.

1 lentelė. Poreikių vertinimo užduoties vertinimas
Table 1. Evaluation of the task of a community needs assessment

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorija
1.	Sunkumai atliekant bendruomenės poreikių vertinimo užduotį	1.1. Tyrimo instrumento parengimas
		1.2. Tyrimo organizavimas
		1.3. Darbinių susitikimų grupėje planavimas
2.	Teigiami bendruomenės poreikių vertinimo užduoties aspektai	2.1. Galimybė iš arčiau pažinti bendruomenę
		2.2. Prasminga veikla, leidžianti padėti bendruomenei
		2.3 Teigiamas bendruomenės narių, personalo požiūris į studentų atliekamą užduotį

Atliekant analizę, identifikuoti sunkumai, su kuriais susidūrė studentai, pasirinkę atlikti bendruomenės poreikių vertinimo užduotį (1 lentelė). Pagrindiniai sunkumai atliekant šią užduotį yra susiję su sunkumais tyrimo planavimo ir atlikimo etapuose.

Prieš praktikos organizavimą su bendruomenių, kuriose studentai turėjo atlikti mokomąją praktiką, atstovais buvo išdiskutuota nuostata studentų atžvilgiu – studentai kaip besimokantys bendruomenės partneriai, savo idėjomis, žiniomis galintys patalkininkauti bendruomenei. Vis dėlto tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog studentai pateko į tokias situacijas ir neigiamai jas vertino, kai, atlikdami poreikių vertinimo užduotį, jie nebūdavo įtraukiami į užduoties planavimą, poreikių vertinimo instrumento rengimą: (6) „Atvykus į praktikos vietą, paaiškėjo, kad prie poreikių vertinimo prisidėsime tik anketuodami. Buvo sukurtas vaizdas, kad galėsime įtakoti anketos sandarą, bet pateikus savo pastabas paaiškėjo, kad į jas neatkreiptas dėmesys. Planavimas vyko neatsižvelgiant į mūsų poreikius, bandoma buvo kalbėtis, bet mūsų negirdėjo.“

Ugdomojo projekto dalyvių teigimu, sunku buvo pasirinkti tyrimo metodą, parengti klausimyną ir suderinti jį su atsakingais bendruomenės atstovais: (16) „(...) kiekvienas iš vadovų anketas matė savaip. Praktikos pradžioje viskas buvo aptarta, bet po kurio laiko viskas pasikeisdavo kone kiekvieną dieną.“ (66) „Viena iš problemų buvo klausimyno sudarymas, nes reikėjo ilgai galvoti, kokius klausimus iškelti, kad būtų aišku, ką mes norime išsiaiškinti.“

Poreikių vertinimo įgyvendinimo etape išryškėjo miesto teritorinių bendruomenių „anonimiškumo problema“ – sunkumai pasiekti tyrimo dalyvių, jų motyvavimas dalyvauti tyrime: (64) „(...) buvo sunku prikalbinti žmones dalyvauti tyrime. Kilo respondentų pritraukimo problema.“ (66) „(...) apklausiami žmonės nebuvo tokie geranoriški, teko pavargti, kol surinkome pakankamai duomenų, reikėjo atsižvelgti į daug ką.“

Studentams, pasirinkusiems tyrimo metodą interviu, iškilo duomenų fiksavimo problema: (62) „(...) pamatėme, kad taip yra sudėtinga išskirti bei prisiminti reikiamą informaciją, sudarant poreikių vertinimą, kadangi sau žymėtis, rašytis, o tuo labiau įrašinėti pokalbio mes negalėjome.“

Planuojant praktikos užduotis buvo numatyta, kad bendruomenės poreikių vertinimo užduotis iš dalies orientuojama į studijų metu dirbančius studentus, kadangi pasirinkę atlikti šią užduotį jie galėjo laisviau planuoti tyrimo atlikimo detales. Vis dėlto sunkumai iškilo pačiose studentų grupėse, planuojant darbinius susitikimus:

(14) „Kadangi mes buvome keturios, tai išskildavo problemų dėl susitikimo. Nes ne visos galėdavome tuo metu susitikti.“

Kompetencijų aplankų analizė leido išskirti studentų nurodytus teigiamus aspektus, atliekant bendruomenės poreikių vertinimo užduotį. Poreikių vertinimo užduotį studentai įvardino kaip vieną naudingiausių, nes užduoties atlikimas suteikė galimybę iš arčiau pažinti bendruomenes, kuriose atliko praktiką: (66) „Atskleisti, kas yra svarbiausia ir reikalingiausia bendruomenei, remtis ne tik savo asmenine nuomone ar partirtimi, bet ir kitų žmonių, išmokau ne tik klausytis ir įsiklausyti, kad galėčiau nuspręsti, koks gi visgi tas poreikis yra.“

Poreikių vertinimo užduotį studentai suvokė kaip prasmingą veiklą, įgalinančią juos padėti bendruomenei įsivardinti problemas, pažinti socialiai pažeidžiamųjų bendruomenės narių problemas, projektuoti jų sprendimo kelius bei suvokti nuveikto darbo apimtį: (66) „Galės patenkinti poreikius, kurie bendruomenėje yra nepatenkinti. Lengviau spręsis problemos, kurios išskiriamos poreikių vertinime. Kai bus pateikti duomenys, bendruomenė galės koreguotis, tvirtėti.“ (61) „Kai mes pamatėme egzistuojančias problemas, pradėjome teikti pasiūlymus, kaip jas spręsti.“

Studentus užduoties atlikimui motyvuodavo teigiamas bendruomenės narių, personalo požiūris į atliekamas užduotis, nes (54) „(...) visiškai kitaip atlieki užduotį, kai susidomėjimą ja rodo ir socialiniai darbuotojai“.

Bendruomeninis renginys. Viena iš alternatyvų bendruomenės poreikių vertinimo užduočiai buvo bendruomeninio renginio organizavimas. Atlikdami šią užduotį studentai, remdamiesi atlikta bendruomenės analize, bendradarbiaudami su bendruomenės atstovais bei praktikos vadovu, integruodami socialinio darbo teorines žinias, principus ir vertybes, turėjo organizuoti ir įgyvendinti bendruomenei skirtą renginį. Renkantis renginio temą ir veiklas reikėjo konsultuotis su bendruomenės atstovais.

Atliekant kompetencijų aplankų analizę nustatyta, kuo naudinga pastaroji užduotis ir su kokiais sunkumais susidūrė (2 lentelė). Vienas iš identifiкуotų sunkumų – veiklų planavimo chaotiškumas (arba planavimo nebuvimas) bendruomenėse ir nesilaikymas susitarimų su praktikantais: (56) „(...) sužinojome prieš kelias dienas ir turėjome paskubomis viską planuoti“; (32) „Viską buvome sutarę su vadove, pasiruošėm skelbimus, dieną prieš renginį juos ėjome kabinti, ir tik tada vadovė pasakė, kad mūsų renginio laikas sutampa su kito renginio laiku. (...) Dar viena nesėkmė, nes daugelis moterų buvo nemačiusios skelbimų, tą dieną nedirbo psychologė, kuri turėjo prarvesti diskusiją, ir nebuvo socialinės darbuotojos.“

2 lentelė. Bendruomeninio renginio organizavimo užduoties vertinimas
Table 2. Evaluation of the task of a community – designated event

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorija
1.	Sunkumai organizuojant renginį bendruomenei	1.1. Veiklų planavimo chaotiškumas
		1.2. Renginio paskirties numatymas
2.	Teigiami renginio organizavimo užduoties aspektai	2.1. Supratimas apie organizuoto renginio indėlį į bendruomenės gyvenimą
		2.2. Džiaugsmas dėl naujai įvaldytų gebėjimų

Kita studentų įvardinta problema, pasirinkus atlikti šią užduotį, – sunkumas suprasti renginio paskirtį: (26) „Pradžioje buvo sunku suprasti renginio tikslą, tačiau pasikalbėję su praktikos vadove viską išsiaiškinome.“ (31) „Vėliau problema tapo tai, kad vos ne iki paskutinės dienos mes nežinojome, ar renginys vyks tik mūsų suaugusiųjų grupei, ar visai bendruomenei, įskaitant ir mažuosius vaikus, todėl nežinojome, kiek medžiagų reikės.“

Teigiamu renginio organizavimo užduoties aspektu galima laikyti galimybę įgyti naujų ar patobulinti turimus gebėjimus: (55) „(...) patobulinau renginio organizavimo įgūdžius, tai pat darbo komandoje gebėjimus“; (73) „Išmokau organizuoti renginį, derinti skirtingus poreikius organizuojant veiklą. Derinti užduotis, atitinkančias dalyvaujančiųjų amžių.“

Studentai taip pat vertino suorganizuotą renginį kaip indėlį į bendruomenės telkimą ir vienijimą: (41) „(...) tikiuosi šis renginys bus gražios bendruomenės kūrimosi pradžia (...)“; (60) „Jaučiausi tikrai smagiai, nuoširdžios šypsenos džiugina, kad visa mūsų praktika, visos pastangos buvo įvertintos. Šie žmonės, kurie liko po renginio, padėjo už tokį smagų rytmetį, kaip jie sakė, nieko panašaus iki šiol pas juos nebuvo.“

Bendruomenės analizės užduotis susijusi su gebėjimų sistemiškai išanalizuoti bendruomenę, atsiskaitymui parengiant ne mažiau kaip 5 puslapių apimties analizės ataskaitą.

3 lentelė. Bendruomenės analizės užduoties vertinimas
Table 3. Evaluation of the task of a community analysis

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorija
1.	Sunkumai analizuojant bendruomenę	1.1. Laiko trūkumas
2.	Teigiami bendruomenės analizės užduoties aspektai	1.2. Bendruomenės narių pagalba

Nustatyta (3 lentelė), kad vienintelis sunkumas, kuris iškilo studentams rengiant šią užduotį, – laiko trūkumas, nes per mėnesį perprasti bendruomenės struktūras nėra paprasta: (65) „Bendruomenės analizavimas gana sudėtingas, kadangi reikia pabuvoti ir pamatyti ją iš vidaus, norint daryti objektyvias interpretacijas. (...) Manau, norint sistemingai ir nuodugniai analizuoti bendruomenę, neužtenka keturių savaitių.“

Teigiamu bendruomenės vertinimo užduoties aspektu laikytina bendruomenės narių pagalba atliekant šią užduotį: (17) „(...) labai padėjo jos [bendruomenės] pirmininkas. Jis labai daug tiek apie istoriją, tiek apie bendruomenę pasakojo.“ (23) „(...) analizavau bendruomenę (tai daryti padėjo bendruomenės narių noras dalintis patirtimi ir kita informacija), aptarėme klausimus, kuriuos turėtume užduoti vykdydamos apklausą.“

Užduočių, orientuotų į mokymosi organizavimą, vertinimas

Kompetencijų aplanko užduotis. Galutiniam praktikos atsiskaitymui studentai turėjo parengti kompetencijų aplankus. Kompetencijų aplanke tyrimo dalyviams reikėjo pagrįsti / įrodyti, kad mokomosios praktikos metu įgijo socialiniam darbuotojui, norinčiam efektyviai veikti bendruomenėje, būtinas kompetencijas.

4 lentelė. Kompetencijų aplanko užduoties vertinimas
Table 4. Evaluation of the task of a competences portfolio

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorija
1.	Sunkumai rengiant kompetencijų aplanką	1.1. Įrodymų konkrečiai kompetencijai parinkimas
		1.2. Sudėtinga užduoties formuluotė
2.	Veiksniai, palengvinę užduoties atlikimą	2.1. Prasminga ir netradicinė užduotis
		2.2. Galimybė analizuoti ir įsivertinti asmeninės veiklos rezultatus

Vertindami galutinę praktikos atsiskaitymo užduotį – kompetencijų aplanką, studentai įvardijo sunkumus, iškilusius rengiant kompetencijų aplanką (4 lentelė). Dažniausiai sunkumai rengiant kompetencijų aplanką kilo dėl gebėjimo parinkti tinkamus įrodymus konkrečioms kompetencijoms, abejonė dėl pasirinktų įrodymų svarumo ir pagrįstumo: (63) „(...) pritrūko tiesioginių įrodymų, kad realiai būtų galima įrodyti atliktas veiklas. Dabar gailiuosi, jog, tarkim, to paties atliekamo tyrimo neužfiksavome nuotraukomis arba vaizdo medžiaga, ką vėliau galėtume parodyti, pristatydami jį.“ (11) „Sunkiausia buvo atskirus gebėjimus ir žinias priskirti prie atitinkamos kompetencijos, (...)“.

Kitas sunkumas, su kuriuo susidūrė tyrimo dalyviai, – nepakankamai aiškiai suprasta ir sudėtinga užduotis:

(38) „Su sunkumais susidūriau tada, kai perskaičiau užduotį (kompetencijų aplanko), skaičiau ją gal šešis kartus, kol supratau, kaip atlikti.“ (70) „(...), kad nežinojau ką būtent įgijau šios praktikos metu, o ką jau buvau išsiugdęs kitų praktikų metu, nes jų buvo gana nemažai ir su įvairiausiomis socialinės rizikos grupėmis, tad tai sudarė keblumų.“

Teigiamais kompetencijų aplanko rengimo užduoties aspektais tyrimo dalyviai įvardijo užduoties prasmingumą ir netradiciškumą bei sudarytas galimybes vertinti ir analizuoti savo veiklą.

Kaip vieną iš teigiamų užduoties aspektų tyrimo dalyviai nurodė užduoties atraktivumą: (40) „Įdomu analizuoti įgyjamas savo kompetencijas, įdomu rašyti refleksijas.“ (11) „Pradėjus pildyti kompetencijų aplanką iš tiesų teko sugrįžti į apklausos vykdymo dienas ir viską iš naujo prisiminti – ką aš išmokau darydamas pažangą, ką išmokau darydamas klaidas, pykdamas ant kolegų, diskutuodamas su jais, kaip stengdavomės išvengti kasdieninių nemalonių įvykių ir kaip norėjome viską užbaigti gerai.“

Kitas iš veiksmų, palengvinusių kompetencijų aplanko rengimą – kasdienis savo veiklos rezultatų fiksavimas, analizavimas ir vertinimas: (32) „kiekvieną dieną fiksavau savo veiklas, emocijas ir kiekvienos savaitės ataskaitose rašydavau, kokias kompetencijas turėjau galimybę tobulinti. Todėl šis kompetencijų aplanko kūrimas buvo tiesiog visos sukauptos medžiagos apibendrinimas.“

Savaitiniai veiklos planai. Savaitinės veiklos planavimo užduotyje studentai turėjo kartu su bendruomenės atstovais suplanuoti praktikos metu numatomas įgyvendinti veiklas, preliminariai paskirstyti atskirų užduočių atlikimui numatomą skirti laiką. Šis planas buvo matomas kaip išeities taškas visoms planuojamoms įgyvendinti veikloms. Studentai turėjo išskirti veiklos ir mokymosi tikslus, t. y. pirmiausia supla-

nuoti numatomas atlikti veiklas, o po to įsivardinti, ko jas atlikdami sieks išmokti, kokius gebėjimus ugdysis. Vertindami užduotį – parengti savaitinės veiklos planą, studentai išskyrė teigiamus ir neigiamus užduoties aspektus. Vertindami savaitės veiklų planavimo užduoties efektyvumą tyrimo dalyviai įžvelgė daugiau šios užduoties privalumų, nei sunkumų (5 lentelė). Vienas iš sunkumų – institucijos praktikos vadovo stoka, nes (29) „ (...) sunku rašyti savaitės veiklos planą, jeigu praktikos vadovas nepadedą, nes veiklos priklauso nuo jo (...)“.

5 lentelė. Savaitinių veiklos planų užduoties vertinimas
Table 5. Evaluation of the task of a weekly activity plans

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorija
1.	Sunkumai planuojant veiklas	1.1. Pagalbos iš institucijos vadovo stoka
2	Teigiami veiklų planavimo užduoties aspektai	2.1. Galimybė planingai siekti užsibrėžtų tikslų
		2.2. Galimybė konstruktyviai dirbti komandoje
		2.3. Galimybė įtraukti kitus narius

Tuo tarpu teigiamus šios užduoties atlikimo aspektus studentai sieja su galimybėmis planingai siekti konkrečių tikslų, konstruktyviai dirbti komandoje ir įtraukti į planavimo procesą kitus bendruomenės narius.

Tyrimo dalyviai nurodė, jog nuoseklus veiklos planavimas įgalino siekti užsibrėžtų tikslų: (16) „Būtent praktikos veiklos planavimas padėjo tinkamai žingsnis po žingsnio eiti link tikslo.“ (25) „Planavimas padėjo neleisti laiko veltui, o užsiimti reikalinga veikla.“

Veiklų planavimas tyrimo dalyvių buvo įvardintas kaip komandinį darbą įgalinantis instrumentas: (21) „(...) jau pačią pirmą dieną Viršuliškių bendruomenės centre turėjome susidaryti visos praktikos planą, jį suderinti ne tik tarpusavyje su kitomis praktiką ten pat atliekančiomis merginomis, bet ir su praktikos vadove.“ (49) „Visada pasitardavome tarpusavyje ir susiplanuodavome, kas, ką šiandien ar rytoj daro.“

Teigiamas šios užduoties aspektas ir tas, kad studentai į planavimo procesą galėjo įtraukti ir kitus bendruomenės narius: (16) „Mano veiklos planavime dalyvavo ne tik praktikos vadovai, bet ir Balsių mokyklos socialiniai pedagogai.“

Savaitinės veiklos ataskaitos (A) ir dienoraštis (B). Vertindami užduotis, orientuotas į veiklos apmąstymą ir reflektavimą (t. y. savaitinės veiklos ataskaitas ir refleksijas), studentai išskyrė neigiamus ir teigiamus užduoties aspektus (6 lentelė). Nustatyta, kad pagrindiniai sunkumai, susiję su šia užduotimi, yra dėl refleksijų organizavimo (jų gausos, gebėjimo reflektuoti savo veiklą ir pan.) bei dėl praktikos trukmės.

Nors nuolatinės refleksijas studentai vertina teigiamai, nes „išsami refleksija pagerina praktikos kokybę“, tačiau mano, kad tai (43) „(...) tuo pačiu metu labai vargina, dažnai pamiršdavau vieną ar kitą užduoties atlikimo aspektą ar reikalavimą vienai iš sudedamųjų rašto dalių.“

Praktikos trukmė tik vienas mėnuo, tad dalis studentų kaip vieną iš sunkumų nurodė laiko stoką įvairių užduočių ir veiklų atlikimui, ataskaitų rašymui, todėl (59) „Kartais tekdavo rinktis – ar eiti pas gyventojus, ar rašyti darbus.“

6 lentelė. Savaitinių veiklos ataskaitų (A) ir dienoraščių (B) užduoties vertinimas
Table 6. Evaluation of tasks of a weekly activity reports (A) and reflections (B)

Eil. Nr.	Kategorija	Subkategorija
1.	Sunkumai rengiant veiklos ataskaitas ir refleksijas	1.1. Refleksijų organizavimas
		1.2. Praktikos trukmė
2	Teigiami aspektai rengiant veiklos ataskaitas ir refleksijas	2.1. Galimybė mokytis iš savo patirties
		2.2. Galimybė fiksuoti daromą pažangą

Savaitinių ataskaitų ir dienoraščio rašymo užduotys, studentų vertinimu, padėjo pažinti save, įgalino mokytis iš patirties: (23) „(...) analizuodama savo veiklas geriau pažinau savo kompetencijas ir įsitikinau jų svarba socialiniame darbe“; (64) „Nuolat reflektuojama patirtis, jausmų, minčių atspindėjimas padeda giliau pažvelgti į save, kaip asmenybę ir kaip socialinio darbo profesijos atstovą.“

Teigiamu šios užduoties aspektu taip pat išskirtina tai, jog savaitinių veiklos ataskaitų ir dienoraščio rašymas įgalino tyrimo dalyvius fiksuoti daromą mokymosi pažangą: (32) „(...) kiekvieną dieną fiksuodavau savo veiklas, emocijas ir kiekvienos savaitės ataskaitose rašydavau, kokias kompetencijas turėjau galimybę tobulinti.“ (19) „(...) išmoktą klaidą gali atskleisti ne tiek aptarta nuveikta veikla, kiek raštu parašyta praktikos refleksija – kai sudėlioji prieš akis plusus ir minusus padaryto darbo, tada sprendi, darai išvadas.“

IŠVADOS

Socialinio darbo praktika bendruomenėje siekiam plėtoti ir gilinti studentų gebėjimą konkrečioje bendruomenėje planuoti ir įgyvendinti teigiamą pokytį ugdantis darbui bendruomenėje reikalingas kompetencijas.

Svarbiausi sėkmingos socialinio darbo praktikos bendruomenėje veiksniai – galimybė realizuoti konkrečią veiklą bendruomenėje ir pristatyti šios veiklos įsivertinimą.

Galimybę socialinio darbo praktikos bendruomenėje metu pažinti realų socialinio darbo objektą ir įprasminti praktinę veiklą sudaro užduotys, susijusios su konkrečia veikla bendruomenėje: bendruomenės poreikių vertinimas, renginio bendruomenei organizavimas, bendruomenės analizė. Veiklos bendruomenėje pristatymo užduotys padeda studentams orientuotis į rezultatą, ugdo kritinio ir refleksyvaus mąstymo gebėjimus, skatina analizuoti mokymosi procesą.

Socialinio darbo praktikos bendruomenėje veiksmingumą lemia teigiamas bendruomenės narių ir personalo požiūris į studentų atliekamas užduotis bei praktikos vadovų bendruomenėje pagalba.

LITERATŪRA

- Bendruomeninių organizacijų ir bendruomenių centrų veiklos ir galimybių plėtojimo tyrimas (2011) [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-04-14]. <http://www.balsiai.eu/upl/files/Bendruomeniniu_organizaciju_tyrimas.pdf>.
- Bogdanova, J.; Večkienė, N. P. Partnerystė rengiant socialinius darbuotojus: tarpdisciplininės komandos patirtis psichiatrijos skyriuje. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 22–43.
- Budėjienė, A. Praktikos vadovų (mentorų) veikla neapibrėžtoje situacijoje. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 155–168.
- Buzaitytė-Kašalynienė, J. Socialinio darbo specialistų rengimas: skirtingi modeliai ir galimybės Lietuvai. *Acta Paedagogica Vilnensia: mokslinių straipsnių rinkinys*. 2002, 9: 101–118.
- Dirgėlienė, I. Teorijos ir praktikos ryšio plėtotė socialinio darbuotojo profesinėje veikloje. *Acta Paedagogica Vilnensia*. 2008, 20: 90–101.
- Eidukevičiūtė, J.; Kiznytė, N. Studentų adaptacijos kompleksiskumas organizacijoje praktikos proceso kontekste. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 91–105.
- Eskytė, I. Kelias į santykių su multiprobleminės šeimos vaiku. Praktikantės, savanorės, darbuotojos patirtis *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 77–89.
- Forde, Ch.; Lynch, D. Social Work within a Community Discourse: Challenges for Teaching. *Social Work Education*. 2006, 25(8): 851–862.
- Deal, K. H.; Hopkins, K. M.; Fisher, L.; Hartn, J. Field Practicum Experiences of Macro-Oriented Graduate Students: Are We Doing Them Justice? *Administration in Social Work*. 2007, 31(4): 41–58.
- Itzhaky, H.; Bustin, E. Strengths and Pathological Perspectives in Community Social Work. *Journal of Community Practice*. 2002, 10(3): 61–69.
- Ivanauskienė, V.; Cervin, S. Socialinio darbo praktinių gebėjimų lavinimas mokomojoje praktikoje. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2010, 5(1): 85–94.
- Jurkuvienė, R.; Butrimavičienė, S. Socialinio darbuotojo patirtis mokomosios praktikos procese *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 45–66.
- Lavan, A. Community Social Work and the Learning Circle. *Journal of Teaching in Social Work*. 2008, 28: 3–4.
- Lavan, A. Community Social Work and the Learning Circle. *Journal of Teaching in Social Work*. 2008, 28 (3–4): 310–319.
- Matikovienė, J. Studento praktikos procesas ir praktikos vieta. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 105–115.
- Mendes, P. Teaching community development to social work students: a critical reflection. *Community Development Journal*. 2009, 44(2): 248–259.
- Petrauskienė, A.; Raudeliūnaitė, R. Studentų mokymasis praktikoje: socialinio darbo studentų ir praktikos vadovų vertinimas. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2010, 5(1): 95–106.
- Sajienė, L. Mokymosi pasiekimų aplangas („portfolio“) universitetinėse studijose. *Mokytojų ugdymas*. 2008, 10: 131–145.
- Skiecevičius, P.; Kanišauskaitė, V. Praktikos vadovas (mentorius) socialinio darbo mokomojoje praktikoje. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 141–154.
- Staniulevičienė, D.; Večkienė, N. Socialinio darbo studentų praktikos vadovo (mentoriaus) funkcijos. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. 2009, 3(1): 117–139.
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. balandžio 9 d. įsakymas Nr. ISAK-980 „Dėl socialinio darbo studijų krypties reglamento patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 27-715 [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-04-24]. <http://www.smm.lt/smt/st_org/docs/st_regl/Soc%20darbas%20akt.pdf>.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. birželio 26 d. įsakymas Nr. ISAK-1872/A1-209

Socialinių darbuotojų rengimo standartas [interaktyvus]. [žiūrėta 2012-04-24]. <<http://www.kpmc.lt/Skelbimai/31%20standartas/Socialinio%20darbuotojo.pdf>>.

FACTORS OF TRAINING PRACTICE IN SOCIAL COMMUNITY WORK: ASSESSMENT OF PRACTICE TASKS

Justinas Sadauskas

Mykolas Romeris University, Lithuania

Prof. Dr. Irena Leliūgienė

Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

Summary

The purpose of the research is to identify the factors which enable or impede students to perform tasks in the practice of social community work. 72 competence portfolios of 4th-year continuing studies students at Mykolas Romeris University, who had performed social community work practice, were analysed in the research. The object of the research was the factors that influence the performance of the tasks of the training practice in social community work.

In the first part of the paper the subject “Social Work Practice of the MRU social work study program” is presented. In the second part of the paper, the tasks orientated towards activities in the community implemented by the students (community analysis, assessment of community needs, a community-designated event) and the factors that influenced their performance are introduced. The third part of the paper presents tasks directed towards organisation of training (competences portfolio, weekly activity plans, weekly activity reports and reflections). The research method is qualitative analysis of the content. The research has established that the tasks which relate to specific activities in the community (community analysis, assessment of community needs, a community event) gives sense to the activity, provide the possibility to know the factual object of social work. The research has established that the tasks which relate to presentation for assessment of the activity in the community (competences portfolio, weekly activity plans and reports, practice journal) help students to focus on the result, develops skills of critical and reflexive thinking, encourages them to analyse the process of learning.

Keywords: *community social work, field practice, tasks of the field practice, competences to act in the community.*